



واکاوی عملکرد سازمان ملل متحد در جنگ فلسطین و رژیم صهیونیستی؛ غلبه قدرت یا حقوق

جواد صالحی^۱ | حسین محسنی^۲

چکیده

پژوهش حاضر با توجه به اهمیت نقش و کارکرد سازمان ملل متحد در حفظ صلح و امنیت بین‌المللی به دنبال واکاوی عملکرد سازمان در جنگ غزه است. نظر بر همین مسأله، مقاله به چگونگی ایفای نقش شورای امنیت، مجمع عمومی و دبیرکل سازمان در این منازعه متمرکز شده است. در چارچوب نظریه نورنالیسم، نتایج حاکی از آن است که نمی‌توان گسستی میان حفظ صلح و امنیت بین‌المللی با قدرت‌های بزرگ و منافع آن‌ها برقرار کرد؛ خصوصاً این‌که در بحران مزبور، هدف اصلی و اولیه سازمان ملل به شدت با چالش مواجهه شده است. لذا می‌توان گفت که نهادهای بین‌المللی و از جمله سازمان ملل متحد به مثابه بازیگری حاشیه‌ای در کنار نفوذ قدرت‌های بزرگ قلمداد شده و جنگ غزه بیانگر این حقیقت است که نمی‌توان صلح را بدون توجه به رضایت‌مندی قدرت‌های بزرگ حفظ و یا ایجاد کرد؛ به تعبیری بهتر، با تحلیل عملکرد سازمان ملل متحد می‌توان گفت که قدرت حقوقی مغلوب قدرت سیاسی شده است. روش پژوهش تبیینی - تحلیلی و روش گردآوری اطلاعات نیز از نوع کتابخانه‌ای و اینترنتی است.

واژگان کلیدی: دبیرکل، شورای امنیت، صلح، مجمع عمومی، نورنالیسم.

شماره ۴ (۳۵)

سال ۱۱
زمستان ۱۴۰۳

مقاله پژوهشی

تاریخ دریافت:
۱۴۰۲/۱۱/۲۸
تاریخ پذیرش:
۱۴۰۳/۰۹/۱۶
صص: ۱۴۲-۱۶۲



DOI: 10.27834/CSIW.2402.1369.4.35.7

^۱دانشیار گروه روابط بین‌الملل دانشگاه تهران، تهران، ایران. saleh_j@yahoo.com

^۲دانشجوی دکتری علوم سیاسی دانشگاه شیراز، شیراز، ایران (نویسنده مسئول). hoseinmohseni52@gmail.com

استناد: صالحی، جواد و محسنی، حسین. (۱۴۰۳). واکاوی عملکرد سازمان ملل متحد در جنگ فلسطین و رژیم صهیونیستی؛ غلبه قدرت یا حقوق.

بحران پژوهی جهان اسلام، ۱۱(۴)، ۱۶۲-۱۴۲.



این مقاله تحت لسانس آفرینندگی مردمی (Creative Commons License- CC BY) در دسترس شما قرار گرفته است.

مقدمه

خاورمیانه منطقه‌ای است که همواره کانون منازعات و کشمکش بین گروه‌ها و دولت‌ها قلمداد می‌شود؛ امری که در دوره معاصر روبه فزونی یافته و در رأس اخبار سیاسی و بین‌المللی در خصوص حوادث و درگیری‌های متنوع است. یکی از منابع این منازعات، جنگ‌های بین‌رژیم صهیونیستی و فلسطین بوده که به‌عنوان یکی از بغرنج‌ترین و حل‌ناشده‌ترین مسائل در منطقه باقی مانده است. جنگ اخیر در غزه را می‌توان پیچیده‌ترین وضعیت بین این دو قلمداد کرد؛ منازعه‌ای که با حمله حماس به رژیم صهیونیستی در روز هفتم اکتبر ۲۰۲۳ موسوم به «طوفان الاقصی» شروع شد و تاکنون ادامه یافته است. در این بین، سازمان ملل متحد و خصوصاً شورای امنیت آن به‌عنوان نهادی بین‌المللی که وظیفه ایجاد صلح و امنیت را بر عهده داشته و دارد، سعی در توقف جنگ و ایجاد آتش‌بس داشته که تاکنون به دلیل دخالت قدرت‌های بزرگی همچون ایالات متحده آمریکا و بهره‌گیری از حق وتو موفق به این کار نشده است. به عبارتی بهتر، می‌توان گفت که به دلیل ساختار نظام بین‌الملل و حاکم بودن اصل آنارشی و نیز تأثیرپذیری سازمان‌های بین‌المللی از این ساختار، هدف اصلی سازمان ملل متحد، در خصوص جنگ غزه محقق نشده است؛ نظر بر همین مسأله واکاوی و تبیین عملکرد سازمان ملل متحد در خصوص بحرانی‌ترین وضعیت اخیر در منطقه خاورمیانه، یکی از مقولات مهمی است که بایست به آن پرداخته شود. بر همین مبنا، سؤال محوری این پژوهش بدین قرار است که، عملکرد سازمان ملل متحد در قبال جنگ غزه را چگونه می‌توان ارزیابی کرد؟ فرضیه مطرح‌شده بدین صورت است که اگرچه سازمان ملل متحد و دبیرکل آن در راستای توقف جنگ در غزه اقدامات و پیشنهادهایی را ارائه کرده‌اند، اما به دلیل نفوذ ایالات متحده بر سازمان، تاکنون موفقیت‌چندانی به دست نیامده و علی‌رغم این که ممکن است در آینده جنگ متوقف گردد اما به دلیل همین ضعف عملکردی و تأخیر در متوقف شدن جنگ، شاهد غلبه قدرت بر حقوق بین‌الملل و در نتیجه عملکرد انفعالی سازمان ملل هستیم. روش پژوهش به صورت تبیینی - تحلیلی و روش گردآوری اطلاعات نیز به صورت کتابخانه‌ای و اینترنتی است.

۱- پیشینه تحقیق

با توجه به جدید بودن موضوع، منابع چندانی تاکنون نگاشته نشده، اما می‌توان به اهم موارد زیر اشاره داشت: محمدی و دیگران (۱۴۰۳) در یک مقاله تحت عنوان «توسل به زور در حقوق بین‌الملل مورد مطالعاتی مخاصمه ۲۰۲۳ حماس و اسرائیل»، بیان می‌دارند که نفس حمله حماس به رژیم صهیونیستی در قالب حق تعیین سرنوشت قابل توجیه بوده و با توجه به تفاوت رویکرد گروه‌های تروریستی با گروه‌هایی چون حماس، نمی‌توان آن را تروریستی نامید. اسمعیلی (۱۴۰۳) در مقاله «مناسبات قدرت و دکترین مسئولیت حمایت؛ مطالعه موردی مخاصمه ۲۰۲۳ حماس-اسرائیل»، نتیجه می‌گیرند که مسائلی همچون دخالت منافع آمریکا در حمایت از رژیم صهیونیستی و استفاده ابزاری از سازمان ملل، مقوله دکترین مسئولیت حمایت در قبال این بحران محقق نشده است. رکابیان و دیگران (۱۴۰۳) در مقاله «طوفان الاقصی و تأثیر آن بر بحران امنیتی و سیاسی اسرائیل»، چنین بیان داشته‌اند که عملیات طوفان الاقصی موجبات ایجاد بحران‌های چهارگانه در ابعاد اقتصادی، سیاسی، اجتماعی و امنیتی برای رژیم صهیونیستی شده و در مقابل همگرایی گروه‌های مقاومت را در ابعاد مختلف فراهم آورده است. پناهی (۱۴۰۳) در مقاله «بحران فلسطین و مسئله حق تعیین سرنوشت» نشان می‌دهد که بر اساس معاهداتی نظیر لوزان و ورسای حق تعیین سرنوشت برای مردم فلسطین امری پذیرفته شده و بدیهی است.

اما در خصوص وجه تمایز پژوهش حاضر با آثار بیان شده بایست گفت که هیچ کدام از پژوهش‌های پیشین، نقش سازمان ملل متحد در حل مناقشه میان فلسطین و رژیم صهیونیستی را مورد بررسی قرار نداده است؛ بنابراین پژوهش مستقلی در این خصوص صورت نگرفته و می‌توان گفت که انجام یک چنین پژوهشی ضروری به نظر می‌رسد؛ پژوهشی که هم به لحاظ موضوعی و هم به لحاظ محتوایی نسبت به آثار نگاشته شده، نوآوری دارد.

۲- چارچوب نظری

۲-۱- نواقع گرای^۱

نواقع گرایی را می‌توان مکتبی دانست که در واکنش به واقع‌گرایی کلاسیک ایجاد گردید. نقطه شروع در نظریه کنت والتز^۲ رد همه رویکردهای تقلیل‌گرایانه به سیاست بین‌الملل است. تئوری‌های رقیب تلاش کرده بودند تا نتایج سیاسی بین‌المللی را تنها با تمرکز بر فرآیندهای سطح واحد توضیح دهند (Freire, 2019: 59-60)؛ از این‌رو، نواقع‌گرایی، مفروضه‌های اصلی واقع‌گرایی کلاسیک را رد نمی‌کند، بلکه بر آن است تا آن‌ها را اصلاح و از این طریق رفتار و سیاست کشورها را تبیین نماید (Dehghani Firouzabadi, 2011: 277).

از دیدگاه والتز، برخلاف سطح داخلی، سطح نظام بین‌الملل خودیار است و همگان به دنبال تأمین امنیت خود هستند و بر همین اساس نیز پیشبینی عملکرد و کنش‌های دولت‌ها بسیار دشوار است (Lundborg, 2019: 233). والتز معتقد است که در سطح سیستم‌ها، ما نتایج را می‌یابیم، در سطح زیرسیستم‌ها، علل. از دیدگاه او دولت‌ها جویای امنیت هستند و هرج و مرج در بعد اول آنچه والتز آن را ساختار می‌نامد وجود دارد (Bordner, 1997: 1). ماهیت امنیت جویی دولت‌ها آن‌ها را وادار می‌کند که نسبت به همکاری‌های بین‌المللی و سازمان‌های بین‌المللی محتاط باشند. برای نئورئالیست‌ها، اگر امنیت دولتی به خطر نیفتد، یک دولت همکاری خواهد کرد؛ از نظر نئورئالیست‌ها، همکاری بین کشورها در مواجهه با دشمن مشترک عقلانی است. این یکی از دو موردی است که یک نئورئالیست در آن همکاری خواهد کرد. دوم زمانی است که امتیازات یا پرداخت‌های جانبی برای جبران خسارات به دولت انجام می‌شود، زمانی که دولت وارد توافقی می‌شود که در آن یک دولت به سود نسبی می‌رسد (Bordner, 1997: 2-3).

در مجموع آن‌ها استدلال می‌کنند، سازمان‌ها نمی‌توانند مستقل از منافع دولت‌ها باشند؛ بلکه، این منافع دولت‌ها است که عملکرد آن‌ها را تعیین می‌کند و درباره همکاری یا رقابت کشورها تصمیم می‌گیرند. از سویی، اگر سازمان‌ها باعث دستیابی آن‌ها به سود نسبی شوند، همکاری خواهند کرد؛ در غیر این صورت، همکاری شکننده خواهد بود (Akbari Maranto, 2020: 145). لذا از

¹Neorealism

²Kenneth Waltz.

این منظر، پدیده‌های روابط بین‌الملل از جمله رژیم‌های بین‌المللی پدیده‌هایی هستند که بایست بر مبنای منطق قدرت و کارگزار آن در سیستم بین‌الملل به تبیین آن پرداخت؛ به عبارتی رژیم‌های بین‌المللی متغیر وابسته‌ای هستند که وجود و عدم وجود آن‌ها وابسته به قدرت و کارگزار یا کارگزاران سیستمی آن می‌باشند (Ghasemi, 2010: 461). با توجه به این مباحث می‌توان گفت که سازمان‌های بین‌المللی و از جمله سازمان ملل متحد، بازتابی از قدرت بازیگران در عرصه روابط بین‌الملل هستند و در صورتی که بین منافع و قدرت بازیگران با منافع سازمان‌های بین‌المللی تعارضی رخ دهد، این منافع قدرت‌های بزرگ است که تعیین‌کننده خواهد بود.

۴- مروری اجمالی بر جنگ‌های فلسطین و رژیم صهیونیستی

آنچه امروز در نوار غزه در جریان است، به زمان کنونی تعلق ندارد. به‌طور کلی می‌توان ریشه این اختلافات را به پس شکست نیروهای امپراطوری عثمانی از بریتانیا در طول جنگ جهانی اول دانست؛ بریتانیا در ۲۵ آوریل ۱۹۲۰ میلادی غزه را تحت قیمومت خود قرار داد. در سال ۱۹۴۸ و با خروج نیروهای انگلیسی از فلسطین و قبول طرح تقسیم فلسطین از سوی سازمان ملل، «داوید بن گورین» تأسیس دولت یهود در فلسطین را اعلام کرد و دولت آمریکا نیز آن را به رسمیت شناخت (Sabzian Musa Abadi & Mozafari, 2009: 32). متعاقب این موضوع، جنگ میان فلسطینیان، سوریه، لبنان، عراق، اردن و مصر و رژیم صهیونیستی در گرفت که نتیجه جنگ به سود رژیم به پایان رسید و نوار غزه به اداره کشور مصر درآمد. در ژوئن ۱۹۶۷ میلادی، رژیم صهیونیستی با همسایه‌های خود درگیر جنگ شد. نیروهای رژیم در ۵ ژوئن ۱۹۶۷ میلادی با یک اقدام هماهنگ در عرض ۶ روز صحرای سینا، کرانه باختری رود اردن، نوار غزه، ارتفاعات جولان و شهر قنيطرة را به اشغال درآورد و بر تمام اورشلیم مسلط شد؛ با پایان یافتن آتش جنگ، شورای امنیت سازمان ملل متحد طی قطعنامه ۲۴۲ رژیم صهیونیستی را ملزم به تخلیه سرزمین‌های اشغالی کرد، اما رژیم نه تنها به این قطعنامه، بلکه به هیچ کدام از قطعنامه‌های سازمان ملل که علیه این کشور صادر شده، هیچ‌گاه واقعی نهاد؛ هرچند سال‌های بعد رژیم صهیونیستی با امضای پیمان صلح با حکومت‌های مصر و اردن به خصومت‌های موجود پایان داد (Tehuri, 2010). در سال ۱۹۸۷ جنگ دیگری میان رژیم صهیونیستی و نیروهای مردمی فلسطین در گرفت که انتفاضه اول نام گرفت. نتیجه آن شد که ملک

حسین، پادشاه اردن از ادعای کشورش در مورد کرانه باختری و بیت المقدس شرقی به نفع ادعاهای سازمان آزادیبخش فلسطین (ساف) چشم‌پوشی می‌کند. در دسامبر همان سال، یاسر عرفات، رئیس ساف، خشونت را محکوم کرد، حق موجودیت رژیم صهیونیستی را به رسمیت شناخت و قطعنامه ۲۴۲ شورای امنیت سازمان ملل و مفهوم زمین در برابر صلح را به رسمیت شناخت (Salem, 2023). هفت سال بعد انتفاضه دوم در ۲۸ سپتامبر ۲۰۰۰ آغاز شد، زمانی که آریل شارون با هزاران نیروی امنیتی از مسجد الاقصی بازدیدی تحریک‌آمیز انجام داد و این حادثه باعث قیام مسلحانه گسترده شد. در جریان این انتفاضه، رژیم صهیونیستی مناطق تحت حکومت خودگردان فلسطین را دوباره اشغال کرد و ساخت دیوار جدایی را آغاز کرد. یاسر عرفات، رهبر ساف در سال ۲۰۰۴ درگذشت و یک سال بعد، انتفاضه دوم پایان یافت، شهرک‌های رژیم صهیونیستی در نوار غزه برچیده شد و سربازان رژیم صهیونیستی و ۹۰۰۰ شهرک‌نشین منطقه را ترک کردند. یک سال بعد، فلسطینی‌ها برای اولین بار در یک انتخابات عمومی رای دادند. حماس اکثریت را به دست آورد. با این حال، جنگ داخلی فتح و حماس آغاز شد که ماه‌ها طول کشید و منجر به کشته شدن صدها فلسطینی شد. در ژوئن ۲۰۰۷، رژیم صهیونیستی با متهم کردن حماس به «تروریسم» نوار غزه را محاصره زمینی، هوایی و دریایی اعمال کرد. پس از آن رژیم صهیونیستی چهار حمله نظامی طولانی مدت به غزه انجام داده است: در سال‌های ۲۰۰۸، ۲۰۱۲، ۲۰۱۴ و ۲۰۲۱. هزاران فلسطینی از جمله بسیاری از کودکان کشته شده‌اند و ده‌ها هزار خانه، مدرسه و ساختمان اداری ویران شدند (Al Jazeera, 2023). در ۱۷ اکتبر ۲۰۲۳، حماس حمله غافلگیرانه بی‌سابقه‌ای را به رژیم صهیونیستی انجام داد. به گفته رسانه‌های صهیونیستی، حملات اولیه درگیری منجر به کشته شدن دست کم ۲۵۰ نفر و زخمی شدن ۱۵۰۰ نفر در رژیم صهیونیستی شد که این مرگ‌بارترین حمله در چند دهه اخیر در این کشور است. حدود ۲۵۰ نفر در رژیم صهیونیستی نیز توسط حماس به عنوان گروگان گرفته شدند. این جنگ که تاکنون نیز تداوم یافته است مهم‌ترین تشدید درگیری رژیم صهیونیستی و فلسطین در چند دهه اخیر بوده است (Salem, 2023). یک روز پس از حمله ۷ اکتبر، کابینه رژیم صهیونیستی رسماً علیه حماس اعلام جنگ کرد و به دنبال آن دستور وزیر دفاع به نیروهای دفاعی رژیم صهیونیستی مبنی بر «محاصره کامل» غزه صادر شد. از آن زمان، دو طرف هر روز به تبادل موشک پرداخته‌اند و رژیم صهیونیستی به بیش از یک میلیون غیرنظامی فلسطینی در شمال غزه دستور داده است تا پیش از

تهاجم زمینی که در ۲۸ اکتبر آغاز شد، شهر غزه را تخلیه کنند؛ اما صدها هزار غیرنظامی در شهر باقی مانده‌اند. ۱,۵ میلیون آواره دیگر غزه (۷۰ درصد جمعیت منطقه) جایی برای رفتن ندارند و با شرایط زندگی و خطرات امنیتی فزاینده و خیم روبرو هستند (Global Conflict Tracker, 2023). پس از چندین قطعنامه شکست خورده در سازمان ملل متحد و تلاش‌های دیپلماتیک، آتش بس چهار روزه غزه، مورد توافق حماس و رژیم صهیونیستی، سرانجام در ۲۴ نوامبر اجرایی شد و بعد برای سه روز دیگر تمدید شد. بسیاری از کشورها خواستار آتش بس فوری و فراگیر و پایان دادن به همه خصومت‌ها شده‌اند، در حالی که متحدان رژیم صهیونیستی فقط خواستار توقف درگیری‌ها شده‌اند. کسانی که از فراخوان برای «آتش بس» اجتناب می‌کنند، احساسات رژیم صهیونیستی را منعکس می‌کنند که به حماس نباید در جنگ مهلت داد و جنگ باید تنها پس از نابودی کامل گروه مسلح پایان یابد (AJLabs, 2023). بنابراین با وجود خواست اکثر کشورها مبنی بر پایان دادن به جنگ و نیز سازمان ملل در این خصوص، به دلیل خواست قدرت‌های بزرگ بر عدم توقف جنگ، این بحران تاکنون ادامه دارد. می‌توان گفت نقش سازمان ملل نه تنها در منازعه فعلی میان فلسطین و رژیم صهیونیستی، بلکه در طول تمامی این منازعات با برگزاری نشست‌ها، تصویب قطعنامه‌های و توهام متعدد، تاکنون دستاورد ملموسی برای حل و فصل منازعه نداشته است و این مسأله به خوبی مدعای نواقح گرایان را که بر این اعتقاد هستند که نهادها هویت مستقلی از خود ندارد را تأیید می‌نماید. اختلافات و جنگ قدرت و منافع میان اعضای دارای حق و تو در سازمان ملل از یکسو و تفاسیر متفاوت آن‌ها از ماهیت بحران و چگونگی حل و فصل آن از سوی دیگر، ماهیت حاصل جمع جبری صفر در میان قدرت‌های بزرگ را هویدا می‌سازد و نشانگر این مسأله اساسی است که سازمان ملل به شدت تحت تأثیر منافع بازیگران قدرتمند است و فلسفه تشکیل این سازمان که برقراری صلح و امنیت بین‌المللی بوده را به شدت خدشه‌دار و ناکارآمدی آن را آشکار کرده است؛ به تعبیری جنگ کنونی و تاریخ آن منعکس کننده شکست سیستم سازمان ملل در پیشگیری و مجازات جنایات جنگی، جنایات علیه بشریت و نسل کشی است. به نظر می‌رسد سازمان ملل و جامعه بین‌المللی در محدود کردن روش‌های جنگ، اجرای آتش بس، فراخوانی نیروهای سازمان ملل برای محافظت از غیرنظامیان در غزه، یا تضمین پاسخگویی ناتوان هستند. علاوه بر این، درگیری

کنونی نشان‌دهنده شکست ساختاری سازمان ملل است: عدم تعادل قدرت بین گروه کوچکی از دولت‌ها و اکثریت دولت‌ها و مردم در جهان (Akram, 2024).

۵- ارزیابی عملکرد سازمان ملل متحد (شورای امنیت، مجمع عمومی، دبیرکل) در قبال بحران خاورمیانه

به‌طور کلی، از آغاز جنگ غزه در ۷ اکتبر، تا زمان نگارش این مقاله، قطعنامه‌های متعددی در سازمان ملل متحد در خصوص جنگ غزه صادر شده که چهار مورد آن‌ها در شورای امنیت بوده است. در ادامه سعی خواهد شد تا به ارزیابی عملکرد شورای امنیت، مجمع عمومی و دبیرکل با توجه به مهم‌ترین قطعنامه‌های صادره پرداخته شود.

۵-۱- شورای امنیت و بحران خاورمیانه

مهم‌ترین و قدرتمندترین ارگان در سازمان ملل است که از پانزده عضو تشکیل شده است. پنج عضو دائمی که عبارت‌اند از: فدراسیون روسیه، بریتانیای کبیر و ایرلند شمالی، ایالات متحده آمریکا، جمهوری خلق چین و جمهوری فرانسه به اضافه ۱۰ عضو غیردائمی که برای دو سال انتخاب می‌شوند (Medhat, 2020: 27). بر اساس ماده ۲۴ منشور، شورای امنیت مسئولیت حفظ صلح و امنیت بین‌المللی را برعهده دارد (منشور سازمان ملل متحد). بر اساس ماده ۳۹ منشور، شورای امنیت وجود هر گونه تهدید علیه صلح^۱، نقض صلح^۲ یا عمل تجاوز^۳ را احراز نموده و توصیه‌هایی خواهد کرد یا تصمیم خواهد گرفت که برای حفظ یا اعاده صلح و امنیت بین‌المللی چه اقداماتی بر طبق مواد ۴۱ و ۴۲ باید صورت گیرد؛ بنابراین شورای امنیت هر نوع اقدام پیشگیرانه را که لازم بداند انجام خواهد داد (Mardani & Hoshmand, 2020: 344). در همین راستا شورای امنیت تاکنون چندین قطعنامه را در خصوص حفظ صلح و امنیت بین‌المللی در بحران فلسطین و رژیم صهیونیستی صادر کرده است که تاکنون موفقیت چندانی حاصل نشده است. آمریکا، فرانسه و بریتانیا اولین بار در جلسه شورای امنیت در روز ۱۶ اکتبر قطعنامه پیشنهادی روسیه مبنی بر لزوم برقراری آتش‌بس فوری را وتو کردند. بار دوم نیز در روز ۱۸ اکتبر قطعنامه برزیل که بر ضرورت توقف هر چه سریع‌تر حملات

¹ Treat of peace.

² Breach of the peace.

³ Aggression.

رژیم صهیونیستی علیه نوار غزه تأکید داشت، توسط آمریکا و تو شد. پیش‌نویس قطعنامه ۱۶ اکتبر روسیه، پنج رای موافق و چهار رای مخالف و ۶ رای ممتنع دریافت کرد. یک قطعنامه برای تصویب به حداقل ۹ رأی موافق و بدون وتوی پنج عضو دائمی (ایالات متحده، روسیه، چین، فرانسه و بریتانیا) نیاز دارد (Nichols, 2023). متن پیش‌نویس خواستار آتش‌بس بشردوستانه، آزادی همه گروگان‌ها، دسترسی به کمک‌ها و تخلیه امن غیرنظامیان شده بود (United Nations, 2023). پیش‌نویس قطعنامه کوتاه پیشنهادی برزیل نیز حملات ۷ اکتبر در رژیم صهیونیستی توسط گروه شبه‌نظامی فلسطینی حماس را که منجر به کشته شدن بیش از ۱۴۰۰ نفر شد، محکوم کرد و خواستار آزادی گروگان‌های گرفته شده شد. این بیانیه همچنین از همه طرف‌ها خواسته است تا از قوانین بین‌المللی پیروی کنند و از جان غیرنظامیان در غزه تحت کنترل حماس در میان انتقام‌جویی هواپیماهای جنگی رژیم صهیونیستی محافظت کنند. در این بیانیه آمده است که جامعه بین‌المللی باید «وقفه‌های بشردوستانه» را در جنگ ایجاد کند تا امکان ارسال کمک‌ها فراهم شود. این پیش‌نویس با رای ممتنع بریتانیا و روسیه و حق وتوی آمریکا مواجه شد (Hu & Roth, 2023). لیندا توماس گرینفیلد، سفیر ایالات متحده، دلیل وتو را «عدم اشاره این قطعنامه به حق دفاع از خود رژیم صهیونیستی دانست». وی با اشاره به این که این حق توسط شورا در قطعنامه‌های قبلی درباره حملات تروریستی مورد تأکید قرار گرفته است، بیان کرد: رژیم صهیونیستی نظر به دفاع از خود را دارد که در ماده ۵۱ منشور سازمان ملل منعکس شده است (United Nations, 2023). اما این دیدگاه را می‌توان نقد و بررسی کرد؛ به واقع، هرچند ممکن است، مبتنی بر یک رویکرد بیان شود که اگر فلسطین قبلاً یک کشور محسوب شود و از سوی رژیم صهیونیستی به رسمیت شناخته شود و اگر پذیرفته شود که بازیگران غیردولتی مانند حماس قادر به ارتکاب حملات مسلحانه در منطقه در معنای ماده ۵۱ منشور هستند و اینکه عملیات ۷ اکتبر یکی از این حملات بود، رژیم صهیونیستی حق دفاع از خود را داراست؛ اما واقعیت این است که رژیم صهیونیستی، فلسطین را به‌عنوان دولت شناسایی نکرده است و دیدگاه غالب در حقوق بین‌الملل و شورای امنیت، حمله مسلحانه ماده ۵۱ منشور را بین دولتی می‌دانند و این که اساساً همان‌گونه که رویه دیوان نشان داده است، دفاع مشروع در زمانی که موجودیتی در مقام قدرت اشغالگر نسبت به موجودیت دیگر کنترل دارد، قابل تصور نیست؛ ضمن این که با فرض پذیرش توجیه دفاع مشروع از سوی رژیم صهیونیستی، هیچ یک از شروط مرتبط از جمله تناسب،

توجهی برای ارتکاب جنایت بین‌المللی شدید و گسترده محسوب نمی‌شود (Mohammadi et al, 2024: 137- 138). بنابراین می‌توان گفت این دلیل آمریکا را می‌توان توجهی برای سناریوی وتوهای مکرر در حمایت از رژیم صهیونیستی دانست؛ کما این که بطور کلی، ایالات متحده بیش از ۳۰ بار از وتوی خود برای محافظت از رژیم صهیونیستی در برابر اقدامات قبلی سازمان ملل برای توقف تجاوزات خود، از جمله حملات قبلی به غزه استفاده کرده است (Akram, 2024). در ۲۵ اکتبر، پیش‌نویس قطعنامه پیشنهادی ایالات متحده (S/2023/792) به دلیل وتوی چین و روسیه به تصویب نرسید (Security Council Report, 2023).

یکی از قطعنامه‌های مصوب، قطعنامه ۲۷۱۲ در ۱۶ نوامبر ۲۰۲۳ بود. این قطعنامه در شرایط ناشی از مرگ و میر و ویرانی‌های گسترده ناشی از درگیری در غزه و رژیم صهیونیستی به تصویب رسید؛ و از همه طرف‌ها می‌خواهد که به تعهدات خود تحت قوانین بین‌المللی، از جمله حقوق بین‌المللی بشردوستانه، به‌ویژه در مورد حمایت از غیرنظامیان، به‌ویژه کودکان، پایبند باشند. همچنین این قطعنامه خواستار توقف جنگ و ایجاد مسیر بشردوستانه فوری و گسترده در سراسر نوار غزه برای امکان دسترسی کامل، سریع، ایمن و بدون مانع به کمک بشردوستانه و نیز آزادی فوری و بدون قید و شرط همه گروگان‌های حماس و سایر گروه‌ها شده است (reliefweb, 2023). در این بیانیه تأکید شده است که حداقل پنج روز برای رسیدن کمک‌ها به نیازمندان و ایجاد و افزایش سیستم‌های کمک‌های بشردوستانه و ارائه خدمات لازم است (Security Council Report, 2023). آخرین قطعنامه نیز که توسط ایالات متحده تهیه شد و با ۱۴ رأی موافق و رأی ممتنع روسیه به تصویب رسید (Sosnowski, 2024). این قطعنامه شامل آتش‌بس فوری، کامل و آزادی گروگان‌ها، بازگرداندن چند گروگانی که کشته شده‌اند. تبادل اسرای فلسطینی؛ خروج نیروهای رژیم صهیونیستی از مناطق پرجمعیت غزه؛ بازگشت غیرنظامیان فلسطینی به خانه‌های خود؛ و توزیع ایمن و مؤثر کمک‌های بشردوستانه در سراسر غزه شد (United Nations, 2024).

به نظر می‌رسد که قدرت‌های بزرگ و در رأس آن‌ها آمریکا، سازمان‌های بین‌المللی و از جمله سازمان ملل را تأمین‌کننده منافع خود می‌دانند و همان‌طور که محققانی همچون جان مرشایمر معتقدند مؤسسات فقط از قدرت حاشیه‌ای برخوردارند؛ به اعتقاد وی سازمان‌ها در راستای اهداف قدرت‌های بزرگ قرار دارند و طبیعتاً، این قدرت‌ها از سازمان‌ها و نهادهای بین‌المللی به‌عنوان بهانه

علیه دیگران استفاده می‌کنند. به اعتقاد آن‌ها سازمان‌ها و نهادهای بین‌المللی نمی‌توانند ساختار آناارشی جهان را تغییر دهند؛ از این‌رو، عملکرد حقوقی این نهاد تحت تأثیر سازوکارهای قدرت است. جنگ نیز اگر تأمین‌کننده منافع قدرت‌ها باشد، هیچ محدودیتی در شروع و تداوم آن نخواهد داشت (Akbari Maranto, 2020: 145-146). بنابراین، کاربرد و تو در خصوص بحران فلسطین، در راستای وظیفه و هدف اصلی شورای امنیت و سازمان ملل متحد یعنی حفظ صلح و امنیت بین‌المللی نبوده و بلکه در راستای منافع خود، آن را به مثابه برگ برنده به کار برده‌اند و به نوعی بازتاب‌دهنده موازنه قوا و ترجیح منافع بر صلح و امنیت بوده است. لذا مطابق با دیدگاه نواقع‌گرایی می‌توان گفت که از آنجایی که بر اهمیت و نقش قدرت و دولت‌ها تأکید می‌ورزند، هرگونه پیشرفت و تحول در عملکرد سازمان‌ها و نهادهای بین‌المللی منوط به همکاری دولت‌هاست (Qavam & Mohseni, 2014: 42). بنابراین با این حال، تعارض منافع قدرت‌های بزرگ و در نتیجه ناهماهنگی آن‌ها در رفع موانع صلح از یک سو، و جامع نبودن مقررات منشور از سوی دیگر، گاه نظام منشور را مختل می‌کند و از آنجا که اعضای دائم شورای امنیت تعهد تأمین مالی عملیات حفظ صلح سازمان ملل را بر عهده دارند، چنین مأموریت‌هایی عملاً تابع اصولی دیگر می‌شود (Sajjadpour & Agha Mohammadi, 2015: 169). در واقع، اگرچه قطعنامه ۱۵ نوامبر در مورد توقف‌های بشردوستانه به هموار کردن راه برای آتش بس موقت در ۲۴ نوامبر کمک کرد که منجر به آزادی بسیاری از گروگان‌ها و افزایش کمک‌های بشردوستانه از طریق رفح شد، اما بدیهی است که عمر کوتاهی داشت و از زمان انحلال آتش بس در ۱ دسامبر، وضعیت در غزه به‌طور قابل توجهی بدتر شده است (Goldberg, 2023). لذا با توجه به امتیازات اعضای شورای امنیت و با مقایسه تصمیمات حاصل از شورایی که تنها پانزده عضو دارد، مصوبات این نهاد قدرتمندتر و قابل اجراتر از توصیه‌های حاصل از شورایی (مجمع عمومی) با ۱۹۳ عضو است، که این امر منجر به بی‌عدالتی در اخذ تصمیمات حیاتی شده است و به هیچ عنوان دربردارنده نمایندگی همه کشورهای جامعه بین‌المللی نیست (Medhat, 2020: 29-31).

بنابراین در شورای امنیت، کشورهای قدرتمند به دلیل اقدامات خودخواهانه خود نتوانستند به صلح و امنیت بین‌المللی دست یابند؛ چراکه از یکسو در منشور مشخصات زیادی در مورد چارچوب این شورا ذکر نشده و از سوی دیگر هیچ نظارت قانونی یا قضایی بر شورا وجود ندارد. از طرفی

نشریه علمی بحران پژوهی جهان اسلام

شورای امنیت در بسیاری از موارد پیچیده معاصر به دلیل تضاد منافع آمریکا و کشورهای غربی و از سوی دیگر روسیه و چین در اتخاذ قطعنامه یا تصمیمات مرگبار شکست خورد. لذا شورا عرصه‌ای شده برای متهم کردن کشورها، اختلاف یا عدم همکاری در حل مشکلات ضروری و بحرانی، و شورا را به دادگاه تبدیل کردند (Medhat, 2020: 31). بنابراین، مردم فلسطین همیشه بازنده هر قطعنامه‌ای بودند که با وتوی قدرت‌های بزرگ مواجه شده است. آمریکا همواره در شورای امنیت به نفع رژیم صهیونیستی از حق وتو استفاده کرده و رژیم صهیونیستی بدون هیچ اقدام بشردوستانه، سکوت غیرقابل توضیح و وحشتناک جامعه جهانی و ضعف کامل اعراب به جنایات تجاوزکارانه خود ادامه می‌دهد. در نتیجه، حق وتو نشان دهنده تخریب کامل و عمدی احترام به قوانین بین‌المللی و تثبیت قدرت استکبار است (Medhat, 2020: 43).

عملکرد شورای امنیت در خصوص این بحران را می‌توان با نگاهی مقایسه‌ای با بحران‌هایی همچون بحران یمن و سیاست‌های دوگانه حاکم بر آن و ابزاری بودن این نهاد در دست قدرت‌های بزرگ را تبیین نمود؛ در بحران یمن و در پی آن صدور قطعنامه ۲۲۱۶ شورای امنیت با حمایت آمریکا، به صورت تلویحی عملیات نظامی عربستان سعودی در یمن را تأیید نمود. همچنین بدون کوچک‌ترین اشاره به تجاوز آشکار عربستان و متحدانش به یمن، فقط از نیروهای مردمی و جنبش انصارالله خواسته است به جنگ خاتمه دهند. در این جا تجاوز عربستان به یمن به درخواست و دعوت یک رئیس جمهوری مستعفی صورت گرفته، فردی که با حرکت انقلابی یمنی‌ها از قدرت کنار رفته است و در شرایطی که هیچ مسئولیتی نداشته از مقامات ریاض درخواست کمک نظامی کرده است (Mohebi et al, 2016: 3- 19). قطعنامه یادشده با مشروع خواندن دولت هادی، حمایت ائتلاف از دولت مستعفی مشروع را دستمایه‌ای برای انجام حملات همه‌جانبه به مردم و زیرساخت‌های یمن کرد که تنها هدف آن کسب جایگاه در معادلات منطقه توسط ریاض و به نمایندگی از ایالات متحده بود. این قطعنامه و سایر قطعنامه‌های مرتبط با این بحران، همواره با تحریم‌های فلج‌کننده جدید، حلقه محاصره یمن را تنگ‌تر و کمک‌رسانی‌های انسان‌دوستانه را غیرمحمول‌تر کرد (Shaker et al, 2020: 87).

۵-۲- مجمع عمومی و بحران خاورمیانه

مجمع عمومی بنا بر منشور سازمان ملل، مرکب از کلیه اعضای ملل متحد است (منشور سازمان ملل متحد) و رکن عام و فراگیر این سازمان قلمداد می‌شود. پس از آن که ایالات متحده بارها از قطعنامه‌های پیشنهادی را وتو کرد، مجمع عمومی به پیشنهاد کشورهای عربی، تصمیم به تشکیل جلسه اضطراری ویژه در مورد جنگ غزه بر اساس قطعنامه اتحاد برای صلح گرفته شد؛ این تصمیم به درخواست اردن، رئیس گروه کشورهای عربی و موریتانی، رئیس «گروه همکاری اسلامی در سازمان ملل متحد در نیویورک» مطرح شد و نهایتاً روز جمعه ۲۷ اکتبر با ۱۲۰ رأی موافق، ۱۴ رأی مخالف و ۴۵ رأی ممتنع به تصویب رسید. رژیم صهیونیستی و آمریکا از جمله کشورهایی بودند که به این قطعنامه رای منفی دادند (Mazaheri, 2023). این قطعنامه خواستار آتش‌بس فوری بشردوستانه، دسترسی سریع، بدون مانع و ایمن بشردوستانه به نوار غزه و احترام به قوانین بشردوستانه بین‌المللی توسط همه طرف‌های درگیر شده است (Aplus for Peace, 2023).

مجمع عمومی سازمان ملل متحد قطعنامه‌ای غیرالزام‌آور و نمادین دیگری برای درخواست «آتش‌بس فوری بشردوستانه» در غزه را تصویب کرد که در آن باز هم ایالات متحده و رژیم صهیونیستی رأی منفی دادند؛ در مجموع ۱۵۳ کشور به این قطعنامه رأی مثبت، ۱۰ کشور به آن رأی منفی و ۲۳ کشور رأی ممتنع دادند؛ سفرای دیگر دیپلمات‌ها هنگام شمارش آرا، که حمایت بسیار بیشتری از قطعنامه ۲۷ اکتبر توسط اعراب که خواستار «آتش‌بس بشردوستانه» بود، حمایت کردند (Aljazeera, 2023). اگرچه تصویب چنین قطعنامه‌هایی در مجمع عمومی با رأی بالا (۱۲۰ کشور)، بیانگر خواسته عمومی کشورهای عضو سازمان ملل و خواسته‌های جامعه جهانی از طرف‌های درگیر در جنگ و حامیان آن‌ها است، با این وجود، با توجه به مقوله غیرالزام‌آور بودن و جنبه نمادین داشتن قطعنامه‌های مجمع عمومی سازمان ملل متحد، بعید به نظر می‌رسد که تأثیر چندانی را بر میدان جنگ بگذارد؛ کما این که پس از صدور این قطعنامه‌ها، همچنان جنگ در نوار غزه متوقف نشده و ادامه دارد. بنابراین در اینجا نیز شاهد عملکرد ناموفق یکی دیگر از ارکان سازمان ملل متحد در برقراری صلح و امنیت بین‌المللی هستیم؛ تا جایی که اگر قدرت‌های بزرگ مخالف جنگ بود، قطعاً سازمان ملل بهتر می‌توانست در این بحران نقش آفرینی نماید.

نشریه علمی بحران پژوهی جهان اسلام

به نظر می‌رسد که گرچه مجمع عمومی یک شورای بزرگ با تعداد بالای کشورهای عضو و دارای حق رأی عادلانه است، اما تصمیمات آن به صورت توصیه‌ای است. منشور اجرای فوری و اجباری هیچ اقدام یا تصمیم مجمع عمومی را توصیه نکرده است (به استثنای مواردی که قطعنامه وحدت برای صلح اجرا می‌شود) و مجازات‌هایی نیز مشخص نشده است. این یک ضعف بزرگ در مجمع عمومی است و با وجود تعداد زیاد اعضای آن، به یک آژانس مشاوره بدون نفوذ تبدیل می‌شود (Medhat, 2020: 24). بحران غزه را می‌توان یکی از جدیدترین نمونه‌های عینی ضعف توصیه‌های مجمع عمومی دانست.

۵-۳- دبیر کل و استناد به ماده ۹۹ منشور

بنابر اصل ۹۷ منشور سازمان ملل متحد، دبیرخانه از یک دبیر کل و کارمندان مورد احتیاج سازمان تشکیل و توسط مجمع عمومی و به توصیه شورای امنیت تعیین می‌گردد. دبیر کل عالی‌ترین مقام اداری سازمان است (Charter of the United Nations). در خصوص نقش دبیر کل در جنگ غزه بایست گفت مهم‌ترین موضع‌گیری دبیر کل در این خصوص را می‌توان استناد به ماده ۹۹ منشور دانست. این ماده اشعار می‌دارد که: «دبیر کل می‌تواند نظر شورای امنیت را به هر موضوعی که به عقیده او ممکن است حفظ صلح و امنیت بین‌المللی را تهدید نماید جلب کند (Charter of the United Nations). این اولین باری است که آنتینو گوترش به این ماده استناد می‌کند. به‌طور کلی، در طول حیات سازمان ملل متحد تاکنون دبیران کل چندین بار به صورت صریح یا ضمنی به ماده ۹۹ منشور استناد کرده‌اند که در جدول زیر ترسیم شده‌اند.

جدول-۲. موارد استناد ضمنی و صریح دبیر کل به ماده ۹۹

دبیر کل	تاریخ جلسه	موضوع (وضعیت)	شرح
تریگو لای (۱۹۵۳-۱۹۴۶)	۲۵ ژوئن ۱۹۵۰	حمله کره شمالی به کره جنوبی	دبیر کل اعلام کرد که «اقدامات نظامی توسط کره شمالی تهدیدی برای صلح بین‌المللی است.»
داگ هامرشولد (۱۹۶۱-۱۹۵۳)	۷ سپتامبر ۱۹۵۹	لائوس مدعی تجاوز ویتنام شد	دبیر کل بیان می‌کند که او به ماده ۹۹ استناد نمی‌کند، که

واکاوی عملکرد سازمان ملل متحد در جنگ فلسطین و رژیم صهیونیستی؛ غلبه قدرت یا حقوق

باعث شود موضوع اساسی تلقی شود، بلکه فقط در مورد موضوع دستور کار معرفی شده به شورای امنیت گزارش می‌دهد			
دبیرکل درخواست جلسه اضطراری شورای امنیت در مورد «موضوعی که به نظر من ممکن است صلح و امنیت بین المللی را تهدید کند.» ارائه داد.	دولت کنگو برای کمک نظامی سازمان ملل برای محافظت در برابر چتربازان بلژیکی از دبیرکل درخواست کرد.	۱۳ جولای ۱۹۶۰	داگ هامرشولد
دبیرکل اعلام کرد تحول جدی و تهدیدآمیز ادامه دارد و خطر آسیب‌های جبران ناپذیر به صلح و امنیت بین‌المللی وجود دارد.	درگیری در اطراف بیژرتای تونس بین نیروهای فرانسوی و سربازان تونسی	۲۲ جولای ۱۹۶۱	داگ هامرشولد
دبیرکل برای اطمینان از «هر گونه تحول در وضعیتی که ممکن است صلح در منطقه را تهدید کند» به شورای امنیت اطلاع می‌دهد.	کودتا در یمن و اختلاف بین عربستان با مصر و سوریه	۲۹ آوریل ۱۹۶۳	او تانت (۱۹۷۱- ۱۹۶۲)
دبیرکل هشدار می‌دهد که درگیری می‌تواند گسترش یابد و کل شبه قاره را به نزاع برادرکشی برساند و آن را به عنوان «استناد ضمنی» به ماده ۹۹ توصیف می‌کند.	اختلافات میان هند و پاکستان	۲۰ جولای ۱۹۷۱	او تانت

نشریه علمی بحران پژوهی جهان اسلام

دبیرکل از شورای امنیت درخواست می‌کند تا با توجه به ارتباط با صلح و امنیت بین المللی، یک جلسه اضطراری تشکیل دهد	بحران قبرس	۱۶ جولای ۱۹۷۴	کورت والدهایم (۱۹۷۲ - ۱۹۸۱)
در هر دو مورد، دبیرکل اهمیت وضعیت لبنان را به شورای امنیت جلب می‌کند	جنگ داخلی در لبنان از سال ۱۹۷۵ رژیم صهیونیستی در ۱۵ مارس ۱۹۷۸ به جنوب لبنان حمله کرد تا پایگاه های فلسطینی ها را نابود کند	۳۰ مارس ۱۹۷۶ و ۱۶ مارس ۱۹۷۸	کورت والدهایم
به نظر او این بحران تهدیدی برای صلح و امنیت بین المللی است.	تسخیر سفارت امریکا در ایران و حادثه گروگانگیری	۴ دسامبر ۱۹۷۹	کورت والدهایم
دبیرکل در نامه‌ای به شورای امنیت این وضعیت بدون شک صلح و امنیت بین المللی را تهدید می‌کند.	جنگ ایران و عراق	۲۶ سپتامبر ۱۹۸۰	کورت والدهایم
بحران کنونی تهدیدی جدی برای صلح و امنیت بین المللی است.	درگیریهای لبنان	۱۵ اگوست ۱۹۸۹	خاویر پرز دکوئیار (۱۹۸۲ - ۱۹۹۱)

(Walter Dorn, 2004)

اما آنتونیو گوترش برای اولین بار در دوران تصدی خود به عنوان دبیرکل به طور رسمی و صریح به ماده ۹۹ منشور سازمان ملل استناد کرد تا جلسه شورای امنیت را در مورد جنگ غزه وادار کند. به اعتقاد دبیرکل، این بحران صلح و امنیت بین المللی را تهدید می‌کند و خواستار اعلام آتش بس

بشردوستانه شد. اما این بار نیز با رأی ممتنع انگلیس و وتوی ایالات متحده آمریکا مواجهه شد. به طور کلی در شرایط عادی فقط اعضای شورای امنیت می توانند چنین جلسه‌ای را درخواست کنند، این ماده تنها ابزاری است که دبیرکل در اختیار دارد تا شورا را مجبور به اقدام کند. اما اقدام در این مورد صرفاً به معنای تشکیل جلسه است (دبیرکل نه می تواند هیچ قطعنامه‌ای ارائه دهد و نه می تواند رأی دهد (Goldberg, 2023)). لذا چالش دیپلماسی شورای امنیت در حال حاضر در این جا نهفته است: شورا تنها تا جایی که ایالات متحده اجازه می دهد می تواند پیش برود. اگر ایالات متحده تصمیم بگیرد که کافی است و رژیم صهیونیستی را مجبور به آتش بس کند، شورای امنیت می تواند اقدام کند، اما تا زمانی که ایالات متحده متعهد به استراتژی دیگری در پشت صحنه باشد، این قطعنامه با یک وتوی دیگر آمریکا مواجه خواهد شد (Goldberg, 2023). بنابراین مشکل اساسی برای هشدار و استناد به ماده ۹۹ این بوده است که قدرت‌های بزرگ خودشان شورای امنیت را در مورد تهدیدات صلح در صورت لزوم و در صورت لزوم آگاه خواهند کرد. اگر آن‌ها چنین مسائلی را مطرح نکنند، معمولاً به این معنی است که قبلاً تصمیم گرفته‌اند که به این موضوع رسیدگی نکنند؛ لذا اگر دبیرکل با استناد به ماده ۹۹ موضوع را در دستور کار شورا قرار دهد، خطر خشم یک یا چند عضو شورا را در پی دارد. تنها مواقعی که دبیرکل می تواند ادعای امتیاز ویژه کند، زمانی است که اطلاعات منحصر به فردی دارد که در دسترس قدرت‌های بزرگ نیست و می تواند شورا را به اقدام وادار کند؛ اما به ندرت پیش می آید که دبیرکل بیشتر از قدرت‌های بزرگ در مورد یک مناقشه جدید بداند (Walter Dorn, 2004).

یکی دیگر از مهم‌ترین نکاتی که می توان به آن اشاره کرد این مسأله است که در طول حیات سازمان ملل، دبیرخانه سازمان ملل تنها توسط هشت دبیر اداره شده که بیشتر آن‌ها از کشورهای اروپایی بوده و دو دوره ریاست دبیرخانه را بر عهده داشته‌اند و همین مسأله موجب شده تا تقریباً دیدگاهی غرب محور و مطابق با سیاست‌های مدنظر کشورهای غربی در پیش گیرند (Medhat, 2020: 17). مثلاً هنگامی که دبیرکل سازمان ملل در تاریخ ۶ ژوئن ۲۰۱۶ در مقابل فشار برخی از قدرت‌های بزرگ جامعه بین‌الملل، مجبور به عقب نشینی شد و کشور عربستان را از فهرست ناقضان حقوق کودک در جریان درگیری‌های مسلحانه خارج نمود، تصویری سیاسی و غیراخلاقی از عملکرد نامتوازن دبیرکل در محافل سیاسی به نمایش گذاشته شد (Alizadeh & Zarneshan, 2020).

نشریه علمی بحران پژوهی جهان اسلام

211: 2016). از سوی دیگر، هرچند هر کدام از دبیران پیشین دبیرخانه به فراخور شرایط زمانی و علاقه‌مندی شخصی کم و بیش تلاش کرده‌اند به یک یا چند موضوع بین‌المللی توجه خاصی مبذول کنند، اما به تعبیر آقای «رمکران» کمیسر عالی سابق حقوق بشری، هنوز یک استراتژی و خط مشی کلی و متقن از عملکرد آن‌ها در جهت تحقق تعمیم فرهنگ جهانی حقوق بشر، ایجاد یک استراتژی پیشگیرانه ناظر به تهدیدات جدید نظیر تغییرات آب و هوایی، حمایت مؤثر از کمیسر عالی حقوق بشر در راستای ایفای وظایفش، حمایت مؤثر ناظر به مسئولیت حمایت به‌ویژه در سطوح داخلی کشورها و در نهایت حمایت مؤثر نسبت به دیوان کیفری بین‌المللی و برخی مباحث دیگر ملاحظه نمی‌شود (Alizadeh & Zarneshan, 2016: 202).

بنابراین الگوی میانجیگری دبیر کل نیز در مورد جنگ غزه با نفوذ قدرت‌های بزرگ راه به جایی نبرده و جنگ همچنان ادامه دارد. در اینجاست در چارچوب نظریه نواقح‌گرایی می‌توان گفت که سازمان‌ها محصول منافع دولتی هستند، بنابراین نمی‌توانند به طور مستقل عمل کنند و این منافع دولتی است که تصمیم‌گیری در مورد همکاری یا رقابت دولت‌ها را تعیین می‌کند و نقش مستقل سازمان‌های بین‌المللی را به شدت محدود می‌کند (Bayeh, 2014: 348). بر همین مبناست که به قول آقای «تریگولی» اولین دبیر کل سازمان ملل متحد، شغل دبیر کلی مهمترین شغل نشدنی در جهان است. دبیرکل‌های بعدی هم یکی پس از دیگری بر این نکته تأکید داشته‌اند (Alizadeh & Zarneshan, 2016: 196).

نتیجه‌گیری

جنگ ۱۷ اکتبر در غزه یکی از پیچیده‌ترین و طولانی‌ترین جنگ‌هایی است که تاکنون میان رژیم صهیونیستی و فلسطینیان رخ داده است. کشتار غیرنظامیان، ویرانی‌های مختلف، مهاجرت ساکنان غزه، وضعیت بهداشتی و حقوق بشری ضعیف و... از جمله مهم‌ترین پیامدهای این جنگ بوده است. می‌توان به صراحت این جنگ را مصداق بارز تهدید صلح و امنیت بین‌المللی دانست؛ در این مقاله سعی شد به ارزیابی نقش سازمان ملل در برقراری صلح پرداخته شود. نتایج حاکی از آن است که عدم وجود اجماع در شورای امنیت و به‌کارگیری حق وتو، ناکارآمدی الگوی میانجی دبیرکل، غیرالزام‌آور بودن قطعنامه‌های مجمع عمومی سازمان ملل و بی‌توجهی به آن، همگی ناشی از ترجیح

منافع بر صلح بین‌المللی توسط قدرت‌های بزرگ خصوصاً ایالات متحده آمریکا است. لذا می‌توان گفت که سازمان ملل متحد در جنگ غزه، نقش پررنگ اما بی‌تأثیری را بر روند صلح و امنیت بین‌المللی داشته و در ایفای هدف اصلی خود ناکام مانده است. بررسی‌های این مقاله بیانگر این نکته مهم است که نقش و عملکرد سازمان ملل متحد در این بحران به مثابه متغیر وابسته‌ی نقش و عملکرد قدرت‌های بزرگ است. نکته جالب توجه این که هر چه زمان می‌گذرد، ناکارآمدی سازمان ملل در بحران‌های متعدد خود را بیشتر نشان می‌دهد که ریشه این مسأله را به‌طور کلی می‌توان در مشکلات ساختاری و سیاسی سازمان ملل دانست و این امر ضرورت اصلاحات و بازنگری در ساختار سازمان ملل را بیش از پیش ضروری می‌کند؛ بر همین اساس راهکارهای احتمالی اثرگذار به صورت زیر پیشنهاد می‌گردد: ایجاد مدیریت مشترک در سازمان ملل؛ ارتقای قدرت و اعتبار مجمع عمومی سازمان ملل متحد؛ به‌گونه‌ایی که با الزام‌آور ساختن تصمیم‌های آن بتوان موزانه‌سازی تقریبی را در مقابل شورای امنیت جهت کنترل آن ایجاد کرد. نهایتاً اصلاح منشور سازمان ملل؛ به‌گونه‌ای که بتوان حق و تورا که که علت اصلی بسیاری از رد شدن قطعنامه‌های سازمان به دلایل سیاسی و منفعت طلبانه است، را اصلاح نمود.

تعارض منافع

بنا بر اظهار نویسندگان، مقاله پیش‌رو فاقد هر گونه تعارض منافع بوده است.

Translated References to English

- AJLabs. (2023). Israel-Palestine war of words, (Last Visited 13 December 2023), Available at <https://www.aljazeera.com/news/longform/2023/11/30/israel-palestine-war-ceasefire-or-pause-what-have-world-leaders-said>.
- Akbari Maranto, A. (2020). Investigating the legal performance of the Security Council in the imposed war, Sacred defense studies, 6 (1), 141- 161. (In Persian)
- Akram, s. (2024). The failures of the UN in the Israel-Palestine conflict, (Last Visited 5 August 2024), Available at <https://www.openglobalrights.org/failures-un-israel-palestine-conflict/>.
- Al Jazeera. (2023). What's the Israel-Palestine conflict about? A simple guide, (Last Visited 13 December 2023), Available at <https://www.aljazeera.com/news/2023/10/9/whats-the-israel-palestine-conflict-about-a-simple-guide>.
- Aljazeera. (2023). UNGA demands ceasefire in Israel's war on Gaza: How your country voted, (Last Visited 14 December 2023), Available at <https://www.aljazeera.com/news/2023/12/13/unga-decisively-backs-gaza-ceasefire-resolution-how-your-country-voted>.

- Aplus for Peace. (2023). UN General Assembly adopts resolution on the situation in the Middle East, (Last Visited 15 December 2023), Available at <https://www.aplusforpeace.ch/un-general-assembly-adopts-resolution-situation-middle-east>.
- Bayeh, E. (2014). Theories on the role of international organizations in maintaining peace and security, *International Journal of Multidisciplinary Research and Development*, 1(7): 347-350.
- Bordner, B. (1997). Rethinking Neorealist Theory: Order within Anarchy, <http://brucebordner.com>, pp. 1-7.
- Charter of the United Nations. (2013). Compilation by Hojjat Dolatshah, Tehran: Majd. (In Persian)
- Dehghani Firouzabadi, J. (2011). Neoclassical realism and the foreign policy of the Islamic Republic of Iran, *foreign policy*, 25 (2), 275- 294. (In Persian)
- Esmaeili, M. (2024). Power relations and the doctrine of The Responsibility to Protect; A case study of The Hamas-Israel 2023 Conflict, *Journal of Legal Studies*, 16 (1), 43- 74. (In Persian)
- Freire, L.G. (2019). Is Neorealism a Deterministic Theory of International Relations, *International Studies*, 56(1) 58–67. <https://doi.org/10.1177/0020881718824760>
- GHasemi, F. (2010). Principles of international relations, Tehran: Mizan. (In Persian)
- Global Conflict Tracker (2023). Israeli-Palestinian Conflict, (Last Visited 16 December 2023), Available at <https://www.cfr.org/global-conflict-tracker/conflict/israeli-palestinian-conflict>.
- Goldberg, M. (2023). Antonio Guterres Invokes Article 99. Warns of Mass Displacement to Egypt, (Last Visited 13 December 2023), Available at <https://undispatch.com/antonio-guterres-invokes-article-99-warns-of-mass-displacement-to-egypt/>.
- Hu, C., Roth, R. (2023). US vetoes Security Council call for ‘humanitarian pause’ in Israel-Hamas war, (Last Visited 17 December 2023), Available at <https://edition.cnn.com/2023/10/18/europe/us-veto-security-council-israel-gaza-war-intl/index.html>.
- Lundborg, T. (2019). The ethics of neorealism: Waltz and the time of international life, *European Journal of International Relations*, 25(1) 229– 249.
- Mardani, N., Hoshmand, M. (2020). Laws of international organizations, Tehran: Mizan. (In Persian)
- Mazaheri, M. (2023). UN General Assembly Resolution, Symbol of Zionist regime isolation, (Last Visited 18 December 2023), Available at <https://www.ipis.ir/en/subjectview/734337>.
- Medhat, A. (2020). A Critical Analysis to the United Nations’ performance in the light of Contemporary Global Challenges, available at: <https://ssrn.com/abstract=3564486>
- Mohammadi, A., Abedini, A., Kiani, A. (2024). Resorting to Force in International Law: A Case Study of Hamas and Israel's 2023 Conflict, *Journal of Legal Studies*, 16 (1), 105- 144. (In Persian)
- Mohebi, M., Farid, V., Koosha, H., Kordy, M. (2016). Studying Legal Aspects of Saudi Arabia’s Military Intervention in Yemen with Emphasis on the Security Council 2216 Resolution, *International Studies Journal*, 12 (4). 39- 58. (In Persian)
- Nichols, M. (2023). Russia push for UN Security Council action on Israel, Gaza fails, (Last Visited 16 December 2023), Available at <https://www.reuters.com/world/un-vote-rival-resolutions-israel-gaza-2023-10-16/>.
- Panahi, Z. (2024). The Palestinian Crisis and the Issue of the Right to Self-Determination, *Journal of Crisis Studies of the Islamic World*, 11(1), 187- 207. (In Persian)

- Qavam, A.A., Mohseni, S. (2014). Competing approaches and analysis of international institutions and organizations, peace and security and justice, International organizations, 2 (5), 37- 56. (In Persian)
- Recabian, R., Padervand, M., Ezati, M. (2024). Al-Aqsa Storm and its Impact on the Security and Political Crisis of the Zionist Regime, Journal of Crisis Studies of the Islamic World, 11(1), 117- 139. (In Persian)
- Reliefweb. (2023). Reporting on Resolution 2712 (2023) Implementation, Secretary-General Warns Security Council People of Gaza in Midst of Epic Humanitarian Catastrophe, (Last Visited 16 December 2023), Available at <https://reliefweb.int/report/occupied-palestinian-territory/reporting-resolution-2712-2023-implementation-secretary-general-warns-security-council-people-gaza-midst-epic-humanitarian-catastrophe>.
- Sabzian Musa Abadi, A., Mozafari, H. (2009). The goals and consequences of the 22-day war of the Zionist regime against Gaza, Political and international research, 1 (2), 27-56. (In Persian)
- Salem. (2023). Israeli-Palestinian Conflict Timeline, (Last Visited 17 December 2023), Available at <https://world101.cfr.org/understanding-international-system/conflict/israeli-palestinian-conflict-timeline>.
- Security Council Report. (2023). The Middle East, including the Palestinian Question: Vote on a Draft Resolution, (Last Visited 18 December 2023), Available at <https://www.securitycouncilreport.org/whatsinblue/2023/11/the-middle-east-including-the-palestinian-question-vote-on-a-draft-resolution.php>.
- SHaker, A., Siahpoosh, A., Feyzafra, D. (2020). Evaluation of the performance of the United Nations in response to international crises; A case study of Yemen, Islamic Revolution Studies, 17 (62), 71- 92. (In Persian)
- Sosnowski, M. (2024). What's new about the latest UN ceasefire resolution for Gaza, and will it have any better chance of success? (Last Visited 5 August 2024), Available at <https://theconversation.com/whats-new-about-the-latest-un-ceasefire-resolution-for-gaza-and-will-it-have-any-better-chance-of-success-232151>.
- Tehur, M. (2009). The visible and hidden layers of the Arab-Israeli Six day war, Yad Ayam, June 2010, VOL 57. (In Persian)
- United Nations. (2023). Israel-Gaza crisis: US vetoes Security Council resolution, (Last Visited 7 August 2024), Available at <https://news.un.org/en/story/2023/10/1142507>.
- United Nations. (2024). Adopting Resolution 2735 (2024) with 14 Votes in Favour, Russian Federation Abstaining, Security Council Welcomes New Gaza Ceasefire Proposal, Urges Full Implementation, (Last Visited 5 August 2024), Available at <https://press.un.org/en/2024/sc15723.doc.htm>.
- Walter Dorn, A. (2004). Early and Late Warning by the UN Secretary-General of Threats to Peace, (Last Visited 19 December 2023), Available at <https://walterdorn.net/30-early-and-late-warning-by-the-un-secretary-general-of-threats-to-the-peace-article-99-revisited>.
- Zarneshan, S.H., Alizadeh, M. (2016). Extension of the UN Secretary-General's Practice and Domestic Exclusive Jurisdiction in Defence of the UN Charter Art. 2 (7) after Seventy Years, Public Law Research, 19 (55), 195- 214. (In Persian)